

GAÜNHF UZEM UYGULAMA ÇALIŞMASI-1-2

OLAY-I

26 yaşındaki serbest Av. (A)rda ile 25 yaşındaki kurum avukatı (B)innur kendi aralarında nişanlanırlar ve evlilik hazırlığına girerler. (A), (B)'yi kurum avukatlığından istifa ederek kendisiyle birlikte serbest avukatlık yapması hususunda ikna eder. Bunun üzerine aylık 3.500 TL maaş alan (B) işinden ayrılır. (B)'nin dedesi düğün hazırlıklarını gönüllü olarak üstlenir ve bu amaçla 10.000 TL'ye salon kiralayıp, 4.000 TL ile de yemek firmasıyla anlaşır. (B), (A)'ya bir takım elbise ile bir cep telefonu hediye ederken (A) ise (B)'ye bir çanta hediye eder. Ancak düğüne az bir zaman kala, (A) evliliğe hazır olmadığından söz ederek nişanı bozar. Buna çok üzülen (B) ile dedesi (D), psikolojik tedavi alma noktasına gelirler.

1. Kimin kimden hangi talepleri olabilir? Tek tek sayınız.

Nişanın bozulması halinde MK üç türlü maddi sonuç öngörmektedir: 1. Alışılmış olan (mutad) hediyeler dışındaki hediyelerin iadesi. 2. Maddi tazminat 3. Manevi tazminat.

1. Hediyelerin iadesi: MK 122- *“Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir.*

Hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır”. Burada dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Hediyeleri herkes değil, sadece nişanlıya veren diğer nişanlı veya onun ana-babası yahut ana-baba gibi hareket eden kişiler (örneğin bir nişanlının amcası veya dedesi düğünün maddi külfetini üstlenmiştir) isteyebilir. O halde nişan bozulduğunda haklı veya haksız olsun bir nişanlı sayılan bu üç tür kişiden aldığı alışılmışın dışındaki hediyeleri iade etmek zorundadır. Bu üç tür kişi dışındakiler verdikleri hediyelerin iadesini bu hükme (MK 122) dayanarak geri isteyemezler.
- Burada kusur aranmaz. Yani hediye veren taraf nişanın bozulmasında kusurlu olsa bile bunları iade etmek zorundadır. Örneğin erkek nişanlı, kadın nişanlıya karşı haksı yere şiddet uygulamış olsa ve nişan bu yüzden bozulmuş olsa bile şiddet uygulayan taraf alışılmış dışı hediyeleri geri isteyebilir.
- Verilen her hediye değil, sadece alışılmış dışındakilerin iadesi gerekir. Kuşkusuz hangi hediye alışılmış dışı sayılacağı, durumun özellikleri ve tarafların ekonomik-sosyal durumları gibi somut olaylara göre hakim tarafından belirlenir. Hangi tür hediyelerin alışılmış sayılacağı olaydan olaya göre değişebilir.
- Hediyelerin iadesi aynen olabileceği gibi mislen de olabilir. Yani alınan şeyin geri verilmesi (aynen) mümkündür. Veya misli de verilebilir. Hediye tüketilmişse TBK sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır. Yani mesela hediye kısmen veya tamamen tüketilmişse, elde kalan kısım iade edilir. Örneğin hediye olarak verilen otomobil bir süre kullanıldıysa yıpranmış haliyle iade edilecektir. Satılmış ve bedelinin bir bölümü tüketilmişse elde kalan kısım iade edilecektir. Ancak kullanma veya tüketme kötüniyetle gerçekleşmişse, tam değerinin bedel olarak iadesi gerekecektir.

Olayda verilen hediyelerin tamamını alışılmış saymak gerekir. Bir avukat nişanlının diğerine verdiği takım elbise ve cep telefonu olağan olarak alışılmış hediyelerdir. Keza, çanta da öyledir. Dolayısıyla bunların iadesi düşünülemez. Olayda yer almamakla beraber, Yargıtay altından yapılmış her hediye –basit nişan yüzükleri gibi olanlar dışında- alışılmış dışı saymaktadır. Bu nedenle ziynetin (bilezikler, ağır yüzükler vs.) kural olarak iadesi gerekir.

2. Maddi tazminat:

MK 120 “Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür. Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.

Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler”.

Maddi tazminat talep edebilmek için şu şartlar gerekir:

1). Kusur: Bu da iki şekilden biriyle gerçekleşebilir:

a) Nişanı haksız yere bozmak veya,

b) Nişanı karşı taraf bozmakla birlikte, onun bunu bozmasına kusuru ile neden olmak.

Şu halde nişanı bozmakta haklı olan taraf herhangi bir maddi tazminat borcu altına girmez.

Nişanın bozulmasında tarafların bir kusuru yoksa, mesela bir nişanlı evlenme ehliyetini yitirmişse, artık kimseden tazminat alınamaz. Örneğin bir nişanlı ayırt etme gücünü yitirmişse artık onun kusurundan bahsedilemez. Diğer tarafın nişanı bu yüzden bozması da kusurlu bir davranış değildir. Kimse kimseden tazminat talep edemez.

2). MK 120 kapsamında maddi tazminatı ancak belirli kimseler isteyebilir:

a) Diğer nişanlı,

b) Nişanlının ana-babası,

c) Nişanlının ana-babası gibi hareket edenler.

d) Yapılan her harcama değil, sadece evlenme amacıyla yapılan harcamalar ile katlanılan maddi fedakarlıklar bu kapsama girer. Bu iki tür maddi zarar birbirinden farklıdır.

Olayda bu iki farklı gider karşımıza çıkıyor: Bir yandan salon kirası, yemek giderleri, evlenme amacıyla yapılan giderlere örnektir. Kadının işten çıkması ve sonuçta işsiz kalması ise katlanılan maddi fedakarlık türündeki zararlara iyi bir örnektir. Bunların tazmini gerekir. (Olayda işsiz kalan bir insanın zararının hesaplanması gerekecektir. Kurum avukatının yeniden aynı düzeyde iş bulabilmesi için gereken tahmini zaman aralığındaki maddi kaybı bu zararın miktarını oluşturmaktadır).

3. Manevi tazminat

MK 121'e göre “*Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.*”

Bu hükme göre nişanın bozulması halinde manevi tazminat talep edebilmek için şu koşulların bir araya gelmesi gerekir:

1. Kusur: Bir taraf kusurlu olarak nişanı bozmalı veya kusuruyla diğer tarafı nişanı bozmak zorunda bırakmalıdır. Sadakatsizlik, sırları açıklama, evlenmeye yanaşmama gibi nedenlerle nişanı bozan kusurlu sayılamaz. Kusur diğer taraftadır.
2. Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğramış olmalıdır. Yani nişanın bozulması nedeniyle kusursuz taraf üzüntü, sıkıntı, bunalım gibi ruh sağlığın zedeleyen durumlar yaşamış olabilir. Örneğin nişanlılar evlilikten önce evli gibi birlikte yaşamaya başlamışlar ve nişanın bozulması sonucunda kusursuz nişanlının bu nedenle yeniden evlenme şansının azalması halinde de kişilik hakkının saldırıya uğradığından söz edilebilir. Somut olaylarda tarafların eşit kusurlu sayılmaları halinde ise hiç bir taraf diğerinden manevi tazminat isteyemez.
3. Nişanın bozulması nedeniyle tazminatı sadece bir nişanlı diğerinden isteyebilir. Ana-baba veya onlar gibi hareket edenlerin bu hükme dayanarak manevi tazminat talep etmeleri mümkün değildir.

SONUÇ:

1. Hediyeelerin iadesi yönünden: Olaydaki hediyeeler alışılmış nitelikte oldukları için bunların (takım elbise, cep telefonu, çanta) iadesi gerekmez.
2. Maddi tazminat yönünden: A, hiç bir haklı ve somut nedene dayanmaksızın sadece evliliğe hazır olmadığından bahisle nişanı bozduğu için nişanı haksız yere bozduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle B'nin iş kaybı nedeniyle uğradığı maddi zararı, B'nin dedesi (ana-baba gibi hareket edenler sıfatıyla) salon kirası olarak 10.000 TL ve yemek bedeli olan 4.000 liranın tazminini talep edebilirler.
3. Olayda A'nın, onca hazırlıktan sonra somut ve sabit olmayan bir nedene dayanarak nişanı bozması, B'nin işini kaybetmesi, kuşkusuz B'nin kişilik hakkına bir saldırı niteliği taşımaktadır. A kusurludur, B'nin kişilik hakkına saldırı mevcuttur ve bundan manevi bir zarar doğmuştur. B, A'dan manevi tazminat olarak bir miktar paranın kendisine ödenmesini talep edebilir.

OLAY-II

18 Nisan 2013 günü ayırt etme gücü bulunmayan (A)kın ile altı aydır nişanlı bulunduğu (B)ehiye evlenirler.

1. Yapılan evlilik geçerli midir? Neden?

MK125 “Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez”.

MK 145 “Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,
4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması”.

Ayırt etme gücüne sahip olmamak MK 125’te bir evlenme engeli olarak sayılmıştır. MK 145’de de butlan sebeplerinden biri olarak sayılmıştır. Diğer ifadeyle, MK 125’teki evlenme engelinin yaptırımını MK 145’te butlan (kesin hükümsüzlük) hali olarak belirtilmiştir.

2. Bu evliliği ortadan kaldırmak için kimler ne yapabilirler?

MK 146 “Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır.

Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir”.

Mesela mirasçılık hakları bu evlilik nedeniyle zedelenecek olan kimseler de bu davayı açmak bakımından “diğer ilgililer olarak sayılır.

Evlilikte üçüncü yıl dolduktan kısa süre sonra (A) gördüğü tedavi sonucunda tamamen iyileşerek ayırt etme gücüne kavuşur.

3. Bu iyileşmenin evliliğin geçerliliğine etkisi olur mu? Nasıl?

MK 147/II “Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir”.

Bu duruma öğretide (doktrinde) mutlak butlan davasının nisbileşmesi de denilmektedir. Yani evvela mutlak butlan sebebi oluşturan bu nedenle her ilgili ve hatta C. savcısı tarafından dahi

açılabilen dava, ilgili kişinin iyileşmesi halinde bu “mutlak” niteliğini yitirir ve bu davayı açsa açsa iyileşen eş açabilir. Durum evlilikteki nisbi butlan haline benzer bir hal almıştır artık.

4. (A) evlenme esnasında ayırt etme gücünü yitirecek ölçüde sarhoş olsa ve ertesi gün ayırt etme gücüne yeniden kavuşmuş olsaydı evliliğin geçerliliği hakkında neler söylenebilir?

MK 148 “Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir”.

Bu bir mutlak butlan sebebi değildir. Mutlak butlan sebepleri kamu düzeniyle ilgili hususlar olduğu için her ilgili bunun iptalini dava edebilirken, nisbi butlan sebebinde ise geçici olarak ayırt etme gücünü yitiren kişiye evliliği iptal hakkı bir seçenek (opsiyon) olarak sunulmuştur. Zira evliliğe devam edip etmemek sadece onu ilgilendirir. Kamu düzenini bozan bir durum söz konusu değildir. O, dilerse süresinde (ayırt etme gücüne kavuştuktan itibaren 6 ay ve olay tarihinden itibaren en çok 5 yıl içinde, MK 152) bu davayı açarak evliliği iptal edebilir. Nisbi butlan davasını diğer eş de açamaz. Zira o ayırt etme gücüne sahipken evlenmiştir. Uzak bir olasılık her iki eşin de geçici olarak ayırt etme gücünden yoksun iken evlenmiş olmaları halidir ki, kuşkusuz bu durumda ayırt etme gücüne kavuştuktan sonra her ikisi de birbirinden bağımsız olarak bu davayı açma hakkına sahiptir. Örnek: Her iki eşin de nikah töreninden önce ayırt etme güçlerini ortadan kaldıracak derecede alkol alarak evlenmiş olmaları hali.

METİN SORULARI:

1. Evlenmenin yokluk ve butlan sebeplerini ayrı ayrı sayarak bunların etkilerini karşılaştırınız.
2. Evlenmesi yasak hısımlar kimlerdir?
3. Mutlak ve nispî butlanda zamanaşımını karşılaştırınız.
4. Erken evlenme yaşlarını ve koşullarını anlatınız.
5. Kesin olmayan evlenme engelleri nelerdir?